

Determinanten van jaloezie

Over jaloezie, persoonlijkheid, eigenwaarde en
afhankelijkheid van de relatie

Peggy Scharroo

Anr. 783882

Begeleiders: Drs. Andreas A.J. Wismeijer

& Prof. Dr. Ad J.J.M. Vingerhoets

Universiteit van Tilburg

Departement Psychologie en Gezondheid

Augustus 2007

Abstract

The goal of this study was to determine which characteristics are related to the development of jealousy. The different characteristics that were examined are neuroticism, self-esteem and emotional dependence of the relationship. The sample comprised 48 men and 48 women. The first hypothesis was that people who score high on neuroticism would also score high on jealousy. This hypothesis could be confirmed. The second hypothesis was that people who score high on self-esteem would also score high on jealousy, controlled for gender. Self-esteem was measured by two independent scales who claim to measure this concept, namely Rosenberg Self-esteem Scale and the subscale "self-esteem" from the Dutch Personality Questionnaire. The hypothesis was only partly confirmed, depending on the measure of self-esteem that was used. The third hypothesis, that self-esteem in women correlates with jealousy whereas this is not the case with self-esteem in men, could not be confirmed. There was no significant effect of gender on jealousy. There was also no difference in the relation between self-esteem and jealousy between men and women. The fourth hypothesis was that people with a high emotional dependence of the relationship would score high on jealousy. This hypothesis could be confirmed. The results of this study should be considered with caution because of some methodological limitations.

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek was om vast te stellen welke variabelen gerelateerd zijn aan het ontstaan van jaloezie. De verschillende variabelen die vanuit dit oogpunt onderzocht werden waren neuroticisme, eigenwaarde en emotionele afhankelijkheid van de relatie. Het totale aantal respondenten bestond uit 48 mannen en 48 vrouwen. De eerste hypothese luidde dat mensen die hoog scoren op neuroticisme ook hoog scoren op jaloezie. Deze hypothese kon worden bevestigd. De tweede hypothese was dat mensen die hoog scoren op eigenwaarde hoog zullen scoren op jaloezie, gecontroleerd voor geslacht. Voor het meten van eigenwaarde werd in dit onderzoek gebruik gemaakt van twee vragenlijsten die claimen dit concept te meten, namelijk Rosenberg Self-esteem Scale en de subschaal “zelfwaardering” van de Nederlandse Persoonlijkheds Vragenlijst. Er werd geen significante relatie gevonden tussen eigenwaarde gemeten door de Rosenberg Self-esteem Scale en jaloezie. In de relatie tussen eigenwaarde gemeten door de subschaal “zelfwaardering” van de Nederlandse Persoonlijkheds Vragenlijst en jaloezie werd wel een significant resultaat gevonden. De derde hypothese, namelijk dat eigenwaarde bij vrouwen samenhangt met jaloezie terwijl dit niet het geval is bij eigenwaarde bij mannen, kon niet bevestigd worden. Er bleek dus geen significant effect te zijn van geslacht op jaloezie. Ook bleek er geen verschil te zijn in de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie tussen mannen en vrouwen. De vierde hypothese luidde dat mensen met een hoge emotionele afhankelijkheid van de relatie hoog zullen scoren op jaloezie. Deze hypothese kon worden bevestigd. Deze onderzoeksresultaten dienen echter met enige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd in verband met methodologische beperkingen.

Determinanten van jaloezie

“Toen ik hem op een feestje gezellig met háár zag kletsen, kreeg ik ineens pijn in mijn buik. Het scenario van hen twee samen draaide constant door mijn hoofd, mijn fantasie sloeg helemaal op hol. Ik voelde mijn gezichtsspieren verstrakken, mijn handen trillen van adrenaline en een intense golf angst door mijn hele lichaam gaan”.

Bovenstaande situatie zal vrijwel iedereen zich wel, in meer of mindere mate, kunnen voorstellen. Bijna iedereen kent het fenomeen jaloezie, de meeste van ons zelfs uit eigen ervaring. Het is een eeuwenoud en steeds weer terugkerend onderwerp in onder andere mythes, drama, comedy en literatuur (White & Mullen, 1989). Jaloezie lijkt universeel te zijn. Hoewel culturen verschillen in de frequentie en de verschillende uitingsvormen van jaloezie, zijn er tot op heden geen jaloezievrije samenlevingen gevonden (White & Mullen, 1989). Shakespeare's 'groene monster' lijkt dus een universele en gewone menselijke emotie te zijn. Volgens De Silva (1997) is deze natuurlijke en menselijke reactie al vroeg ontwikkeld, vaak voor de leeftijd van drie jaar. In onze cultuur lijkt de perceptie van jaloezie aan tijd gebonden te zijn: begin jaren zeventig werd jaloezie gezien als een normaal en acceptabel fenomeen maar na de seksuele revolutie werd jaloezie echter steeds vaker beschouwd als een teken van bezitterigheid en emotionele instabiliteit. Jaloezie werd steeds meer gezien als een negatieve emotie (Marazziti e.a., 2003; Verhulst, 2000).

Romantische jaloezie

Wat is romantische jaloezie nu precies? Uit de literatuur die over dit onderwerp verschenen is, blijkt dat het moeilijk is om hier een eenduidig antwoord op te geven. Volgens Verhulst (2000) is dit vooral te wijten aan het feit dat er geen antwoord te geven is op de

vraag of het begrip 'romantische jaloezie' verwijst naar een bepaalde emotie, geestestoestand, dan wel gedragspatroon.

Hupka (1992) definieert romantische jaloezie als "de situatie gekarakteriseerd door het potentiële of reële verlies van een geliefde aan een werkelijke of verbeelde rivaal" (Mathes, 1992, p. 7). Reacties in deze situatie, welke dat ook mogen zijn, kunnen volgens Hupka gelabeld worden als jaloezie. Volgens hem gaat het bij jaloezie dus niet om een bepaald patroon van emoties maar om de gedragingen die voortkomen uit een bepaalde situatie (Mathes, 1992).

Volgens Buunk kan romantische jaloezie omschreven worden als "de negatieve respons op een feitelijke, ingebeeelde of verwachte emotionele of seksuele toenadering van de partner tot iemand anders" (Buunk, 1997, p. 998). Deze negatieve respons is geen primaire emotie maar een afgeleide van verschillende primaire emoties zoals angst, walging en verdriet. Jaloezie wordt door hem gezien als een emotie die opgebouwd is uit verschillende primaire emoties (Buunk, 1997; Verhulst, 2000).

Mathes omschrijft romantische jaloezie als "de negatieve emotie die ontstaat als gevolg van een reële of waargenomen bedreiging van liefde aan een rivaal" (Mathes, 1992, p. 5).

Tenslotte definiëren White en Mullen (1989) romantische jaloezie als "een patroon van gedachten, emoties en gedragingen die optreden wanneer het gevoel van eigenwaarde en/of het voortbestaan of de kwaliteit van de romantische relatie wordt bedreigd. Het gevoelde verlies of bedreiging komt voort uit de perceptie van een reële of potentiële romantische aantrekkingskracht tussen iemand zijn/haar partner en een (mogelijk ingebeeelde) rivaal" (White & Mullen, 1989, p. 9). White en Mullen verwijzen met 'patroon' naar een geheel van met elkaar in verband staande delen. Je kunt volgens hen de gedachten, emoties en gedragingen dus niet als een op zichzelf staand iets beschouwen. Jaloezie heeft betrekking op

een serie van situationele, cognitieve, emotionele en gedragsmatige gebeurtenissen. De situatie die deze gebeurtenissen opwekt is het (verwachte) verlies van een romantische partner aan een rivaal. Dit verlies leidt dan tot twee andere soorten van (verwacht) verlies, namelijk het verlies van eigenwaarde en het verlies van een romantische relatie. De realisatie van deze verliezen is de cognitieve fase in de serie van gebeurtenissen. Het verlies van eigenwaarde en het verlies van een romantische relatie veroorzaakt emotionele reacties die op haar beurt weer leiden tot bepaald gedrag (Mathes, 1992; White & Mullen, 1989).

Jaloezie wordt dus door verschillende auteurs op een andere manier geoperationaliseerd. De definities verschillen van elkaar in de nadruk die op een bepaald aspect wordt gelegd, zoals of jaloezie gezien mag worden als een emotie of een bepaald gedragspatroon. Ook tonen de definities overlap met elkaar: alle definities benadrukken het feit dat er een (denkbeeldige) rivaal aanwezig moet zijn voor het ontstaan van jaloerse gevoelens. Zonder (denkbeeldige) rivaal geen jaloezie. Eén van de gevolgen van deze steeds weer andere definiëring van het begrip jaloezie zou kunnen zijn dat de verschillende onderzoeken steeds weer een ander aspect van jaloezie bestuderen, waardoor onderlinge vergelijking moeilijk wordt (Verhulst, 2000).

In de literatuur worden soms de termen jaloezie en afgunst als synoniemen van elkaar gebruikt. Dit is echter volgens de meeste onderzoekers onterecht. Afgunst voelen we wanneer iemand anders iets heeft wat wij ook willen hebben. Hierbij gaat het dus om het óók willen hebben. Jaloezie ervaren we wanneer we bang zijn om iets wat we hebben kwijt te raken aan een ander. In deze situatie draait het om het alléén willen hebben (Mathes, 1992; Verhulst, 2000; White & Mullen, 1989). Dit onderzoek richt zich op enkel op jaloezie, specifiek op romantische jaloezie: jaloersheid die kan ontstaan in romantische en seksuele relaties.

Soorten jaloezie

Het is niet alleen moeilijk om een eenduidige definitie van romantische jaloezie – in het vervolg simpelweg aangeduid als jaloezie – te geven, ook het onderscheiden van verschillende soorten jaloezie is niet gemakkelijk. White en Mullen (1989) maken in hun boek onderscheid tussen reactieve jaloezie, symptomatische jaloezie en normale jaloezie. Reactieve jaloezie treedt op wanneer men denkt dat de liefdesrelatie in gevaar komt en het kan zowel een normaal als een pathologisch karakter hebben. De aanleiding en de reactie op deze vermeende ontrouw bepalen om welke van deze twee het gaat. We spreken van symptomatische jaloezie wanneer deze onderdeel is van een onderliggende psychiatrische stoornis. In normale, dagelijkse situaties spreken we van normale jaloezie.

Albert Ellis, de grondlegger van Rationeel Emotieve Therapie, stelt een onderscheid tussen rationele en irrationele jaloezie voor. Rationele jaloezie doet zich voor wanneer er een duidelijk bewijs is voor de ontrouw van de partner. Verdriet en teleurstelling zijn het gevolg van deze jaloezie. Irrationele jaloezie is niet gebaseerd op duidelijke aanwijzingen en geeft aanleiding tot veel sterkere emoties dan verdriet (Verhulst, 2000).

Belangrijk voor dit onderzoek is het onderscheid tussen normale en pathologische jaloezie. Volgens Marazziti e.a. (2003) is de grens tussen deze twee soorten jaloezie erg moeilijk aan te geven. Volgens deze auteur heeft pathologische jaloezie altijd betrekking op een niet op bewijzen gebaseerde verdenking van de ontrouw van de partner die invloed heeft op gedachten, gevoelens en gedrag. Deze gedachten worden niet gestaafd door betrouwbare argumenten en beperken niet alleen het functioneren van de persoon die ze ervaart, maar hebben ook invloed op de partner en de relatie. Daarnaast kan pathologische jaloezie onderscheiden worden van normale jaloezie door een duidelijk gebrek aan redelijkheid en objectiviteit in de reactie of door de intensiteit van de emotionele reactie. Volgens White en Mullen (1989) blijft jaloezie binnen de grenzen van het normale zolang het gaat om een

conflictsituatie die een individu onder controle kan houden. Het wordt pathologisch als het de vormen van een persoonlijkheidsfixatie aanneemt en complete onderwerping van de partner wordt vereist.

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat normale jaloezie pas optreedt wanneer er een duidelijke aanleiding bestaat om jaloers te worden. Er zijn dus duidelijke aanwijzingen dat de partner geïnteresseerd is, of zich aangetrokken voelt tot een derde persoon voordat er gevoelens van jaloezie optreden. Bij pathologische jaloezie is dit niet het geval. Deze vorm van jaloersheid treedt op zonder dat er enige aanleiding of bewijs voor ontrouw is. De aanleiding voor het optreden van deze jaloezie staat los van externe gebeurtenissen maar moet gezocht worden in de persoon die deze vorm van jaloezie ervaart. Daarnaast leren pathologisch jaloerse mensen niet van hun fouten en richt hun jaloezie zich op veel verschillende rivalen terwijl normale mensen hun gedrag aanpassen aan de situatie en hun jaloezie zich concentreert op één rivaal. Normaal jaloerse mensen zoeken naar een oplossing voor hun jaloerse gevoelens, terwijl pathologisch jaloerse individuen ziekelijk plezier halen uit opzettelijk verlengen van het lijden (Verhulst, 2000; White & Mullen, 1989). Dit onderzoek richt zich op de normale vorm van jaloezie.

Er zijn dus nog veel onduidelijkheden omtrent de definitie van jaloezie en de verschillende soorten jaloezie. En ondanks dat iedereen er op één of andere manier mee te maken krijgt, verschillen mensen in de frequentie en de mate waarin ze gevoelens van jaloezie ervaren. Wat is hier de oorzaak van? Zijn er persoonlijkheidskenmerken die ervoor zorgen dat bepaalde mensen vaker en/of meer heftig jaloers zijn? Spelen situationele factoren eventueel ook een rol hierin? Doel van deze studie is om vast te stellen welke variabelen gerelateerd zijn aan het ontstaan van jaloezie. De verschillende variabelen die we vanuit dit oogpunt onderzoeken zijn neuroticisme, eigenwaarde en emotionele afhankelijkheid van de relatie.

Jaloezie en neuroticisme

Jaloezie wordt al lang in verband gebracht met bepaalde persoonlijkheidskarakteristieken, zoals neuroticisme (Melamed, 1991). Dit persoonlijkheidsconcept staat voor een verzameling van met elkaar samenhangende trekken als emotionele labiliteit, angstigheid, piekeren en somberheid (Mathes, 1992). Uit onderzoek blijkt dat deze brede persoonlijkheidsdimensie op consistente wijze samenhangt met onder andere depressie en allerlei andere vormen psychologische constructen, zoals jaloezie (Buunk, 1997; Mathes 1982, 1992; Melamed, 1991; White & Mullen, 1989). Waarom zouden neurotische personen meer jaloers zijn dan niet-neurotische personen? Volgens Buunk (1997) is neuroticisme gerelateerd aan specifieke individuele verschillen in attitudes ten opzichte van intieme relaties. Neurotische mensen ervaren bijvoorbeeld vaker angstige gevoelens dan niet-neurotische mensen. Deze angstige gevoelens zorgen ervoor dat neurotische mensen doorgaans op een meer krampachtige manier ten opzichte van hun relatie staan waardoor het optreden van jaloezie meer waarschijnlijk wordt. Ook volgens Melamed (1991) zou het kunnen zijn dat neurotische mensen meer geneigd zijn om hun angsten en tekortkomingen mee te nemen in hun relatie door hier bijvoorbeeld meer mee bezig te zijn dan mensen die niet neurotisch zijn. Dit kan leiden tot meer onzekerheid en hierdoor zullen neurotische mensen meer gevoelens van jaloezie ervaren dan mensen die zichzelf positief inschatten.

Neuroticisme wordt in dit onderzoek gemeten door gebruik te maken van de NEO-FFI. Deze meet de vijf dimensies van de Big Five; een universeel basismodel dat de vijf centrale persoonlijkheidsdimensies meet en waarover de meeste consensus bestaat (Hoekstra, Ormel, & De Fruyt, 1996).

In overeenstemming met de literatuur luidt onze eerste hypothese dat mensen die hoog scoren op neuroticisme ook hoog zullen scoren op jaloezie.

Jaloezie en eigenwaarde

Meer dan 30.000 artikelen, hoofdstukken en boeken zijn gepubliceerd over het concept eigenwaarde. Toch is er tot op heden geen algemene theorie over eigenwaarde ter beschikking. De discrepantie tussen de hoeveelheid onderzoek over het onderwerp en het gelimiteerd begrip van het fenomeen zou deels het gevolg kunnen zijn van het feit dat veel onderzoekers onafhankelijk van elkaar werken: terwijl de ene onderzoeker eigenwaarde onderzoekt als een persoonlijkheidskenmerk, onderzoekt een ander het begrip als een sociaal construct, en weer iemand anders probeert de situationele determinanten van eigenwaarde te identificeren (Shackelford, 2001). De meest gangbare definitie van eigenwaarde is dat deze verwijst naar de algemene (positieve) zelfevaluatie van een individu (Cast & Burke, 2002).

Eigenwaarde is niet alleen het meest onderzochte concept in de sociale psychologie (Cast & Burke, 2002), het is ook het meest onderzochte construct in relatie tot jaloezie (Buunk, 1997; Mathes, 1992; Melamed, 1991). Echter, de resultaten betreffende de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie zijn inconsistent. Sommige onderzoekers vonden een significante negatieve relatie tussen eigenwaarde en jaloezie bij mannen en vrouwen (DeMoja, 1986; Melamed, 1991; Steward, 1985). Anderen vonden dit effect alleen bij vrouwen (Buunk, 1982; Buunk, 1997). White (1981a) rapporteerde alleen een negatieve relatie tussen eigenwaarde en jaloezie gevonden te hebben bij mannen en niet bij vrouwen. Mathes & Severa (1981) vonden bij zowel mannen als vrouwen geen significant effect tussen eigenwaarde en jaloezie. Naast dat er duidelijke verschillen te zien zijn in de resultaten van de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie, zijn er ook inconsistente resultaten gevonden in de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie tussen mannen en vrouwen.

Wat is de oorzaak van deze verwarrende resultaten? De vragenlijst die consistent faalt in het vaststellen van een relatie tussen jaloezie en eigenwaarde is Rosenberg's Self-esteem Scale (Buunk, 1982; Mathes, 1992; Mathes & Severa, 1981; White, 1981). Volgens Mathes

(1992) is dit te wijten aan de tekortkomingen van deze schaal; het zou een inadequate maat zijn voor het meten van eigenwaarde. Helaas verzuimt hij in zijn boek uit te leggen waarom dit zo zou zijn. Volgens de auteur mogen we veilig concluderen dat er een negatieve relatie tussen jaloezie en eigenwaarde bestaat. Mensen met een lage eigenwaarde zijn volgens hem meer kwetsbaar voor de ervaring van jaloezie dan mensen met een hoge eigenwaarde (Mathes, 1992). Steward en Beatty (1995) zijn het eens met deze redenering: volgens hen zijn mensen met een lage eigenwaarde meer geneigd jaloers te worden omdat zulke personen meestal onzeker en afhankelijk van anderen zijn. Dit leidt tot overgevoeligheid voor bedreigingen en op die manier tot jaloezie. Ook volgens Melamed (1991) zullen mensen met een lage eigenwaarde meer gevoelens van jaloezie ervaren. Volgens hem is dit echter te wijten aan het feit dat mensen met een lage eigenwaarde meer geneigd zijn om de (verwachte) betrokkenheid tussen hun partner en de rivaal te interpreteren als een afwijzing van het zelf.

White en Mullen (1989) bekijken de kwestie vanuit een ander perspectief. Volgens hen is het goed mogelijk dat jaloezie de positieve gevoelens van eigenwaarde doet verminderen. Intuïtief lijkt het dan logisch om te stellen dat mensen met een lage eigenwaarde erg gevoelig zijn voor het verder afbrokkelen van hun zelfwaardering. Maar volgens de auteurs mag dit niet zomaar gesteld worden. Mensen met een hoge eigenwaarde zou juist meer gevoelig kunnen zijn voor bedreigingen van hun eigenwaarde in veel omstandigheden. Voor deze mensen is het heel belangrijk dat ze een hoge zelfwaardering blijven behouden waardoor bedreigingen van de eigenwaarde extra hard aankomen.

Het verschil tussen mannen en vrouwen in de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie is volgens Buunk (1997) te verklaren doordat vrouwelijke jaloezie meer verbonden zou zijn aan eigenwaarde dan mannelijke jaloezie. Als mogelijke verklaring geeft Buunk hiervoor dat het hebben van een fijne intieme relatie meer belangrijk is voor de eigenwaarde van vrouwen dan

voor eigenwaarde van mannen. Bedreigingen van deze intieme relatie zou dus meer invloed hebben op vrouwen dan op mannen.

Voor het meten van eigenwaarde wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van twee vragenlijsten die claimen dit concept te meten, namelijk de Rosenberg Self-esteem Scale (White, 1981b) en de subschaal “zelfwaardering” van de Nederlandse Persoonlijkheids Vragenlijst (Luteijn, Starren, Van Dijk, 1985). Dit wordt gedaan om zo mogelijk meer duidelijkheid te scheppen in de inconsistente resultaten betreffende de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie.

In navolging van het perspectief van White en Mullen (1989) stellen wij in onze tweede hypothese dat mensen die hoog scoren op eigenwaarde hoog zullen scoren op jaloezie, controlerend voor geslacht. In onze derde hypothese stellen wij dat eigenwaarde bij vrouwen samenhangt met jaloezie terwijl dit niet het geval is bij eigenwaarde van mannen.

Jaloezie en emotionele afhankelijkheid van de relatie

Naast neuroticisme en eigenwaarde zou ook de mate waarin iemand afhankelijk is van zijn/haar relatie een rol spelen bij het ontstaan van jaloezie (Buunk, 1982; Mathes en Severa, 1981; Mathes, 1992; White, 1981a, 1981b; White & Mullen, 1989). Emotionele afhankelijkheid kan omschreven worden als “het relatieve belang van de relatie met de partner vergeleken met andere dingen in het leven” (Buunk, 1982, p. 311). Volgens White en Mullen (1989) ontvangen emotioneel afhankelijke partners relatief hoge beloningen in hun relatie vergeleken met de beschikbare beloningen in andere relaties. Emotioneel afhankelijke partners zijn erg gevoelig voor de verstoring van deze beloningen door een rivaal, aangezien deze beloningen ergens anders voor hen niet gemakkelijk beschikbaar zijn. Sterk emotioneel afhankelijke partners interpreteren een (potentiële) rivaal dus eerder als een bedreiging van de relatie dan partners die emotioneel meer onafhankelijk zijn.

White (1981a, 1981b) vond in zijn onderzoeken dat emotionele afhankelijkheid van de relatie niet significant correleerde met jaloezie bij mannen. Emotionele afhankelijkheid van de relatie voorspelde wel jaloezie bij vrouwen. Volgens de auteur is de mogelijke verklaring hiervoor dat het centrale component van jaloezie bij vrouwen de angst om de relatie kwijt te raken is. Zulke angsten komen mogelijk voort uit de economische structuur die meer afhankelijkheid van de relatie bij vrouwen dan bij mannen creëert. De eigenwaarde en de materiële en sociale status van een vrouw zouden meer gerelateerd zijn aan het hebben en behouden van een intieme relatie dan bij mannen. Wanneer er dus een echte of potentiële aantrekking tot een rivaal bestaat, zou deze bedreiging groter zijn voor vrouwen dan voor mannen. De afhankelijke man zou het gemakkelijker vinden om alternatieve bronnen voor zijn eigenwaarde en status te vinden en ontwikkelen en hierdoor zou hij minder gevoelig zijn door een waargenomen aantrekking tussen partner en rivaal (White, 1981b).

De resultaten van de onderzoeken van Buunk (1982) en Mathes en Servera (1981) lieten een significant emotionele afhankelijkheid bij zowel mannen als vrouwen zien bij het ontstaan van jaloezie. Wanneer de emotionele afhankelijkheid hoog is, zal het gedrag van de partner, als hij of zij bijvoorbeeld aandacht aan iemand anders besteedt, waarschijnlijk een hogere impact hebben dan wanneer de emotionele afhankelijkheid laag is. Daarnaast zullen mensen die erg afhankelijk zijn van hun relatie een relatief grotere angst hebben om hun partner te verliezen omdat ze het gevoel hebben dat ze veel te verliezen hebben. Volgens Buunk (1982) is jaloezie gerelateerd aan afhankelijkheid van de relatie door middel van iemand zijn/haar vergelijkingsniveau voor mogelijke alternatieven. Onze vierde hypothese zal dan ook worden dat mensen met een hoge emotionele afhankelijkheid van de relatie hoog zullen scoren op jaloezie.

Samengevat richt dit onderzoek zich op jaloezie in relatie tot verschillende persoonlijkheidsvariabelen en de afhankelijkheid van de relatie en toetsen wij de volgende hypothesen:

H1. Mensen die hoog scoren op neuroticisme zullen ook hoog scoren op jaloezie.

H2. Mensen die hoog scoren op eigenwaarde zullen hoog scoren op jaloezie, controlerend voor geslacht.

H3. Eigenwaarde bij vrouwen hangt samen met jaloezie terwijl dit niet het geval is bij eigenwaarde bij mannen.

H4. Mensen met een hoge emotionele afhankelijkheid van de relatie hoog zullen scoren op jaloezie.

Methode

Proefpersonen

Voor dit onderzoek werden uitsluitend respondenten gebruikt die op het moment van afname een intieme heteroseksuele relatie hadden met een minimale duur van één jaar. Het totale aantal respondenten bestond uit 96, waarvan 48 mannen en 48 vrouwen.

Procedure

De vragenlijsten werden in papieren vorm verspreid onder personen in het netwerk van de onderzoeker. De vragenlijsten werden allen aangeleverd in een envelop met de instructie deze na het invullen weer hierin terug te doen, de envelop te sluiten en te retourneren aan de onderzoeker. Dit werd gedaan om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen.

Materialen

Dit onderzoek betreft een survey-onderzoek waarbij we gebruik hebben gemaakt van vijf vragenlijsten.

Socio-demografische gegevens

De socio-demografische gegevens geslacht, leeftijd, gearrdheid en relatieduur werden gemeten door middel van vijf zelfgeconstrueerde items.

Persoonlijkheid

Voor het meten van persoonlijkheid werd gebruikt gemaakt van de NEO-FFI; dit is de verkorte versie van NEO-PI-R (NEO; Hoekstra, Ormel, & De Fruyt, 1996). De NEO bestaat uit vijf subschalen (Big Five); Neuroticisme, Extraversie, Openheid, Altruïsme en Consciëntieusheid met Cronbach's alpha van respectievelijk .87, .77, .72, .64 en .82 (Hoekstra e.a., 1996). In dit onderzoek zullen we vooral gebruik maken van de subschaal neuroticisme hoewel ook wordt gekeken naar de overige subschalen. De NEO-FFI bestaat uit 60 stellingen die de respondent dient te scoren op een vijfpuntsschaal, lopend van (1) "dit geldt helemaal niet voor mij" tot (5) "dit geldt zeer sterk voor mij".

Eigenwaarde

Eigenwaarde werd gemeten door middel van twee verschillende vragenlijsten: de Rosenberg Self-esteem Scale (RSS; White, 1981b) en de subschaal "zelfwaardering" van de Nederlandse Persoonlijkheden Vragenlijst (NPV; Luteijn, Starren, Van Dijk, 1985). De RSS bestaat uit tien items die allen gescoord dienen te worden met op een vierpunts Likertschaal, lopend van (1) "helemaal oneens" tot (4) "helemaal eens". De RSS heeft een goede betrouwbaarheid met een α van .89 (White, 1981b). De subschaal "zelfwaardering" van de NPV bestaat uit 19 uitspraken. Bij elke uitspraak zijn drie antwoordmogelijkheden mogelijk, namelijk "juist", "niet juist" en "???". Deze laatste mogelijkheid dient aangekruist te worden indien de respondent niet kan kiezen tussen de antwoordmogelijkheden "juist" en

“niet juist”. De subschaal beschikt over een goede interne consistentie met waarden voor Cronbach’s α van .80 (Luteijn et al, 1985).

Afhankelijkheid van de relatie

Doordat er geen vragenlijst beschikbaar was voor het meten van afhankelijkheid van de relatie werd de Autonomieschaal (ACS-30; Bekker, 1993) gebruikt. Deze werd aangepast door in de items “anderen” te veranderen in “mijn partner” met als gevolg dat de vragenlijst bij benadering afhankelijkheid van de relatie meet. De vragenlijst bestaat uit drie subschalen. De subschaal Self-awareness (Cronbach’s α van .85) meet het vermogen tot bewust zijn van eigen meningen, wensen en behoeften, en tot het uiten hiervan in sociale interacties. Sensitivity to Others reflecteert de mate waarin iemand gevoelig is voor de meningen, wensen en behoeften van anderen. Deze subschaal heeft een Cronbach’s α van .81. De subschaal Capacity for Managing New Situations, met een Cronbach’s α van .80, meet in welke mate iemand zich (on)comfortabel voelt in nieuwe situaties en de afhankelijkheid van familiale structuren (Bekker, 1993). De ACS-30 bestaat uit dertig uitspraken die gescoord dienen te worden op een vijfpunts Likertschaal, lopend van (1) “mee oneens” tot (5) “mee eens”.

Jaloezie

De Interpersoonlijke Jaloezie Schaal (IJS; Mathes, 1992) werd in dit onderzoek gebruikt om jaloezie te meten. De 27 items dienen gescoord te worden op een negenpuntsschaal die loopt van -4 (“absoluut onjuist”) tot +4 (“absoluut juist”) met als middenwaarde 0 (“niet juist, niet onjuist”). De Cronbach’s α voor deze schaal bedraagt .92 (White & Mullen, 1989).

Design

De meting vindt op één moment plaats waardoor dit onderzoek cross-sectioneel van aard is. De onafhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn persoonlijkheid (met name neuroticisme), eigenwaarde en afhankelijkheid van de relatie. De afhankelijke variabele is jaloezie.

Statistische analyses

Hypothese 1: Mensen die hoog scoren op neuroticisme zullen ook hoog scoren op jaloezie.

De relatie tussen de onafhankelijke variabele neuroticisme en de afhankelijke variabele jaloezie werd onderzocht door gebruik te maken van een enkelvoudige regressieanalyse.

Hypothese 2: Mensen die hoog scoren op eigenwaarde zullen ook hoog scoren op jaloezie, controlerend voor geslacht.

Het concept eigenwaarde werd in dit onderzoek gemeten door twee onafhankelijke vragenlijsten, namelijk de Rosenberg Self-esteem Scale en de subschaal “zelfwaardering” van de Nederlandse Persoonlijkheden Vragenlijst. Door middel van een enkelvoudige regressieanalyse werd voor beide vragenlijsten het verband tussen eigenwaarde en jaloezie gemeten.

Hypothese 3: Eigenwaarde bij vrouwen hangt samen met jaloezie terwijl dit niet het geval is bij eigenwaarde bij mannen.

Eerst is een interactievariabele aangemaakt voor geslacht en eigenwaarde voor beide vragenlijsten. Vervolgens is door middel van een multiële regressieanalyse bovenstaande hypothese onderzocht.

Hypothese 4: Mensen met een hoge emotionele afhankelijkheid van de relatie zullen hoog scoren op jaloezie.

De relatie tussen emotionele afhankelijkheid van de relatie en jaloezie werd onderzocht door gebruik te maken van een enkelvoudige regressieanalyse.

Resultaten

In tabel 1 staan de totale gemiddelden voor alle onderzoeksvariabelen. Tevens zijn hierin de gemiddelden voor de mannen en de vrouwen te zien.

Tabel 1: Gemiddelden onderzoeksvariabelen (N = 96)

Onderzoeksvariabelen	Totaal	Mannen	Vrouwen	t
Jaloezie	11.27	12.35	10.19	-0.56
Neuroticisme	27.67	27.02	28.31	-0.95
Eigenwaarde gemeten door RSS	24.47	24.60	24.33	0.70
Eigenwaarde gemeten door NPV	24.26	24.04	24.48	-0.60
Afhankelijkheid van de relatie:				
Selfawareness	27.43	27.31	27.54	-0.28
Sensitivity to others	62.00	60.02	21.29	-2.13
Capacity for managing new situations	20.34	21.29	19.40	1.91

Hypothese 1: Mensen die hoog scoren op neuroticisme zullen ook hoog scoren op jaloezie.

Er is een significante, positieve correlatie tussen neuroticisme en jaloezie ($r = .44$, $p < .05$). Dit is een matige correlatie (Drenth & Sijtsma, 2006). Dus hoe hoger respondenten scoren op neuroticisme, hoe hoger ze scoren op jaloezie. Hypothese 1 kan worden bevestigd.

De determinatiecoëfficiënt is klein, namelijk 19,4% ($.44^2 \times 100\%$). Neuroticisme verklaart dus 19,4% van de variantie in de scores van de respondenten op de jaloezieschaal.

Hypothese 2: Mensen die hoog scoren op eigenwaarde zullen ook hoog scoren op jaloezie, controlerend voor geslacht.

Eigenwaarde gemeten met de vragenlijst Rosenberg Self-esteem Scale.

Er is geen significante relatie tussen eigenwaarde gemeten door RSS en jaloezie ($p > .05$).

Eigenwaarde gemeten met de Nederlandse Persoonlijkheid Vragenlijst, subschaal “Zelfwaardering”.

Tussen eigenwaarde gemeten door subschaal “Zelfwaardering” van de NPV en jaloezie bestaat een significante, positieve correlatie ($r = .24, p < .05$). Dit is een kleine correlatie (Drenth & Sijtsma, 2006). Dus hoe hoger de respondenten scoren op eigenwaarde, hoe hoger ze scoren op jaloezie. Hypothese 2 kan dus slechts deels bevestigd worden.

Hypothese 3: Eigenwaarde bij vrouwen hangt samen met jaloezie terwijl dit niet het geval is bij eigenwaarde bij mannen.

Eigenwaarde gemeten met de vragenlijst Rosenberg Self-esteem Scale.

Er bleek geen significant effect te zijn van geslacht op jaloezie ($p > .05$). Daarnaast kwam naar voren dat er geen verschil is in de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie tussen mannen en vrouwen ($p > .05$).

Eigenwaarde gemeten met Nederlandse Persoonlijkheid Vragenlijst, subschaal “Zelfwaardering”.

Ook hier bleek er geen significant effect te zijn van geslacht op jaloezie ($p > .05$). Tussen de relatie eigenwaarde en jaloezie bleek geen verschil te zijn tussen mannen en vrouwen ($p > .05$). Hypothese 3 moet dus verworpen worden.

Hypothese 4: Mensen met een hoge emotionele afhankelijkheid van de relatie zullen hoog scoren op Jaloezie.

Er is een significante, correlatie ($r = .25$, $p < .05$) tussen afhankelijkheid van de relatie en jaloezie. Dit wil zeggen dat hoe hoger respondenten scoren op afhankelijkheid van de relatie, hoe hoger zij scoren op jaloezie. De determinatiecoëfficiënt is $.25 \times 100\% = 6,3\%$. Afhankelijkheid van de relatie verklaart dus 6,3% van de variantie in de scores van de respondenten op de jaloezieschaal. Hypothese 4 kan dus worden bevestigd.

Alle onafhankelijke variabelen hebben afzonderlijk een significant effect op jaloezie. Daarom is een multiële regressieanalyse uitgevoerd met alle onafhankelijke variabelen samen om te controleren op schijnsamenhang. Hieruit kwam naar voren dat alleen neuroticisme een direct effect heeft op jaloezie ($t = 3.81$, $p < .05$). De samenhang tussen eigenwaarde en afhankelijkheid van de relatie op jaloezie wordt dus grotendeels verklaard door neuroticisme. Het gevolg hiervan is dat de gevonden onderzoeksresultaten met voorzichtigheid geïnterpreteerd dienen te worden. De determinatiecoëfficiënt is .22 wat inhoudt dat 22% van de variantie van jaloezie wordt verklaard door de onafhankelijke variabelen.

Discussie

Het doel van dit onderzoek was het vinden van een antwoord op de vraag of bepaalde persoonlijkheidsvariabelen en afhankelijkheid van de relatie gerelateerd zijn aan het ontstaan van jaloezie. De eerste hypothese, namelijk dat mensen die hoog scoren op neuroticisme ook hoog zullen scoren op jaloezie, werd bevestigd. Dus hoe neurotischer mensen zijn, hoe meer gevoelens van jaloezie zij zullen ervaren. Neurotische mensen zouden meer dan anderen

onder andere emotioneel instabiel, angstig en somber zijn (Mathes, 1992). Volgens Buunk (1997) en Melamed (1991) nemen neuroten deze negatieve gevoelens mee in hun relatie waardoor ze in de regel op een meer krampachtige manier tegenover hun relatie staan. Dit zou gevoelens van jaloezie meer waarschijnlijk maken. Zoals eerder aangegeven blijkt dat neuroticisme op consistente wijze samenhangt met verschillende psychologische constructen, zoals bijvoorbeeld depressie (Buunk, 1997; Mathes 1982, 1992; Melamed, 1991; White & Mullen, 1989). Deze nauwe samenhang van neuroticisme met bepaalde psychologische concepten zou een verklaring kunnen bieden voor significante samenhang tussen neuroticisme en jaloezie.

Oorspronkelijk wilden we de scores van de respondenten op eigenwaarde opsplitsen in drie groepen: hoog, midden en laag. Dit wilden we doen om te onderzoeken of er een verschil in jaloezie bestond tussen mensen lage, gemiddelde of hoge eigenwaarde. Doordat de scores van de respondenten niet normaal verdeeld bleken te zijn, was het niet mogelijk om de deze in enigszins gelijke groepen te verdelen. Hierdoor was het niet mogelijk dit eventuele verschil te onderzoeken. Dit zou mogelijk een interessant onderwerp zijn voor toekomstig onderzoek.

De tweede hypothese, namelijk dat mensen die hoog scoren op eigenwaarde ook hoog zullen scoren op jaloezie, controlerend voor geslacht, werd onderzocht door middel van twee onafhankelijke vragenlijsten die claimen eigenwaarde te meten. Met behulp van de Rosenberg Self-esteem Scale werd geen significant effect gevonden met betrekking tot de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie. Dit significant effect werd echter wel gevonden toen gebruik werd gemaakt de subschaal "Zelfwaardering" van de Nederlandse Persoonlijkheid Vragenlijst. Een verklaring voor het effect van eigenwaarde op jaloezie, namelijk dat mensen met hoge eigenwaarde jaloeser zijn dan mensen met lage eigenwaarde, zou mogelijk gevonden kunnen worden in het feit dat mensen met hoge eigenwaarde meer te verliezen hebben. Voor mensen met een van nature positief zelfbeeld, lijkt het moeilijker te verkroppen dat hun partner

iemand anders nog leuker vindt. Het idee dat zij, ondanks hun positieve zelfbeeld, niet goed genoeg zouden zijn, vormt dan een enorme bedreiging van de eigenwaarde. Respondenten met lage eigenwaarde voelen zich door de bank genomen toch al onzekerder en houden er misschien onbewust constant al rekening mee dat ze het risico lopen hun partner te verliezen aan een potentiële rivaal. Hoe is nu het verschil in significantie tussen de relatie eigenwaarde en jaloezie van de twee onafhankelijk gebruikte vragenlijsten te verklaren? Een Pearson's Product-moment correlatiecoëfficiënt laat zien dat er een significante, kleine correlatie is tussen de RSS en de NPV ($r = .21, p < .05$). Dit houdt in dat er in ieder geval enige overlap is in het construct dat ze claimen te meten maar deze overlap is gering. Door middel van itemanalyse hebben we de Rosenberg Self-esteem Scale en de subschaal "zelfwaardering" van de Nederlandse Persoonlijkheid Vragenlijst onderzocht. Daar kwam uit naar voren dat de RSS zich meer richt op de sociale kant van eigenwaarde, terwijl de NVP zich meer richt op beroepsmatige aspecten van eigenwaarde: eigenwaarde die ontstaat als gevolg van bepaalde prestaties in het werkveld. In verschillende vragenlijsten die eigenwaarde meten, wordt dit concept dus steeds weer anders geoperationaliseerd. Eén van de gevolgen van deze steeds weer andere definiëring van het begrip eigenwaarde is dat onderlinge vergelijking moeilijk wordt. Dit zou kunnen verklaren waarom er in ons onderzoek en in de reeds bestaande literatuur over dit onderwerp zo vaak inconsistente resultaten gevonden worden met betrekking tot de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie. Welke vragenlijst meet nu het beste eigenwaarde? Het antwoord op deze vraag ligt in het operationaliseren van het concept eigenwaarde. Zoals eerder aangegeven onderzoekt de ene onderzoeker eigenwaarde als een persoonlijkheidskenmerk, terwijl een ander het ziet als een sociaal construct (Shackelford, 2001). Een mogelijkheid is dat de bruikbaarheid van vragenlijsten die eigenwaarde claimen te meten afhankelijk is van de situatie waarin ze worden gebruikt. Sommige vragenlijsten zouden beter bruikbaar zijn in de ene situatie terwijl andere vragenlijsten zinvoller zijn in

andere situaties. Onderzoek naar welke schaal voor eigenwaarde het best bruikbaar is in een bepaalde situatie zou mogelijk een interessant onderwerp zijn voor toekomstig onderzoek. Wanneer duidelijk wordt in welke situatie een bepaalde vragenlijst het best bruikbaar is, wordt onderlinge vergelijking van onderzoeken met betrekking tot dit onderwerp minder problematisch. Dit zou als gevolg kunnen hebben dat er minder inconsistente resultaten gevonden worden met betrekking tot dit onderwerp.

Bij het onderzoeken van onze derde hypothese, namelijk dat eigenwaarde bij vrouwen samenhangt met jaloezie terwijl dit niet het geval is bij eigenwaarde bij mannen, werd wederom gebruik gemaakt van de RSS en subschaal van de NPV voor het meten van eigenwaarde. Bij beide vragenlijsten kwam naar voren dat geslacht geen significant effect heeft op de relatie tussen eigenwaarde en jaloezie. Deze hypothese kon dus niet bevestigd worden. Een denkbare verklaring hiervoor kan zijn dat het hebben van een fijne, intieme relatie even belangrijk is voor de eigenwaarde van mannen als voor vrouwen. Echter, de reden dat een dergelijk intieme relatie even belangrijk is voor de eigenwaarde van mannen en vrouwen kan mogelijk verschillen. Meer onderzoek is nodig om een definitieve verklaring te geven voor dit eventuele verschil tussen mannen en vrouwen.

De vierde hypothese, namelijk dat mensen met een hoge emotionele afhankelijkheid van de relatie hoog zullen scoren op jaloezie, kon worden bevestigd. Er werd een significante, kleine correlatie gevonden wat impliceert dat hoe afhankelijker mensen zijn van hun relatie, hoe meer gevoelens van jaloezie zij zullen ervaren. Volgens White en Mullen (1989) en Buunk (1982) ontvangen emotioneel afhankelijke partners relatief hoge beloningen in hun relatie vergeleken met de beschikbare beloningen in andere relaties. Jaloezie is volgens hen dus gerelateerd aan afhankelijkheid van de relatie door middel van iemand zijn/haar vergelijkingsniveau voor mogelijke alternatieven. Mensen die hoog afhankelijk zijn van hun relatie ontvangen voor hun gevoel dus hoge beloningen uit hun relatie en zijn dus extra

gevoelig voor het verliezen van deze relatie. Dit zorgt ervoor dat deze mensen dus extra gevoelig zijn voor het verlies van hun partner waardoor zij sneller geneigd zullen zijn gevoelens van jaloezie te ervaren.

Jaloezie heeft door de eeuwen heen al veel liefdesrelaties en zelfs mensenlevens gekost. Uit de klinische praktijk blijkt dat jaloezie vrijwel in iedere relatie een rol speelt of kan gaan spelen (Verhulst, 2000). Uit de onderzoeksgegevens die White en Mullen (1989) op een rij hebben gezet, bleek bijvoorbeeld dat tien procent van de mannen en vrouwen in onderzoek aangaf dat jaloezie een steeds weer terugkerend onderwerp in hun romantische relaties was. Uit een ander onderzoek kwam naar voren dat bij drieëndertig procent van de echtparen die professionele hulp zochten jaloezie de hoofdoorzaak van deze problemen was. Daarnaast blijkt jaloezie met regelmaat een oorzaak te zijn voor verschillende vormen van geweld, zoals moord en mishandeling. Maar ook zelfdoding, chanteren en kleineren zijn vaak het gevolg van jaloezie (Verhulst, 2000). Uit al deze gegevens blijkt dat het belangrijk is voor de praktijk en dus voor de wetenschap om eenduidige antwoorden te vinden op de vragen waarvoor het concept jaloezie ons stelt.

Twee belangrijke kanttekeningen bij de opzet en uitvoering van het huidige onderzoek zijn het design van het onderzoek en ontbreken van een optimale testsituatie. Omdat dit onderzoek cross-sectioneel van aard is, kunnen er geen uitspraken worden gedaan over causaliteit. Hierdoor is het bijvoorbeeld niet mogelijk om de onderstaande vraag te beantwoorden naar aanleiding van de onderzoeksresultaten: Is een gebrekkig gevoel van eigenwaarde de oorzaak van jaloezie of leidt jaloezie tot een gebrekkig gevoel van eigenwaarde? Daarnaast vullen alle respondenten de vragenlijst thuis in, zonder toezicht van de proefleider. Hierdoor is het niet mogelijk om te controleren of er bijvoorbeeld overleg plaatsvindt. Verder hebben de respondenten geen mogelijkheid tot het stellen van eventuele vragen waar ze tegenaan bij het invullen van de vragenlijst. Daarnaast moet worden

opgemerkt dat er tot op heden geen vragenlijst voorhanden is die specifiek afhankelijkheid van de relatie meet. Door het aanpassen van de items van de Autonomieschaal werd in dit onderzoek aangenomen dat deze vragenlijst bij benadering afhankelijkheid van de relatie mat. Voor het doen van definitieve uitspraken over de relatie tussen afhankelijkheid van de relatie en jaloezie wordt echter aanbevolen om een vragenlijst te gebruiken die specifiek afhankelijkheid van de relatie meet.

Referenties

- Bekker, M.H.J. (1993). The development of an autonomy scale based on recent insights into gender identity. *European Journal of Personality*, 7(3), 177-194.
- Buunk, B.P. (1982). Anticipated sexual jealousy: Its relationship to self-esteem, dependency, and reciprocity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 8(2), 310-316.
- Buunk, B.P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 997-1006.
- Cast, A.D., & Burke, P.J. (2002). A theory of self-esteem. *Social Forces*, 80(3), 1041-1068.
- De Moja, C.A. (1986). Anxiety, self-confidence, jealousy, and romantic attitudes toward love in Italian undergraduates. *Psychological Reports*, 49(1), 138.
- De Silva, P. (1997). Jealousy in couple relationships: Nature, assessment and therapy. *Behaviour research and therapy*, 35(11), 973-985.
- Drenth, P.J.D., & Sijtsma, K. (2006). *Testtheorie. Inleiding in de theorie van de psychologische test en zijn toepassingen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Hoekstra, H.A., Ormel, J., & De Fruyt, F. (1996). *Handleiding voor de Nederlandstalige NEO-Persoonlijkheidsvragenlijsten, NEO-PI-R en NEO FFI*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Luteijn, F., Starren, J., & Van Dijk, H. (1985). *Handleiding bij de NPV*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Marazziti, D., Di Nasso, E., Masala, I., Baroni, S., Abelli, M., Mengali, F., Mungai F., & Rucci, P. (2003). Normal and obsessional jealousy: A study of a population of young adults. *European Psychiatry*, 18(3), 106-111.
- Mathes, E.W., & Severa, N. (1981). Jealousy, romantic love, and liking: Theoretical considerations and preliminary scale development. *Psychological Reports*, 49(1),

23-31.

Mathes, E.W., Roter, P.M., & Joerger, S.M. (1982). A convergent validity study of six jealousy scales. *Psychological Reports*, 50(3), 1143-1147.

Mathes, E.W. (1992). *Jealousy, the psychological data*. Lanham: University Press of America.

Melamed, T. (1991). Individual differences in romantic jealousy: The moderating effects of relationship characteristics. *European Journal of Social Psychology*, 21(5), 455-461.

Shackelford, T.K. (2001). Self-esteem in marriage. *Personality and Individual Differences*, 30(3), 371-390.

Stewart, R.A., & Beatty, M.J. (1985). Jealousy and self-esteem. *Perceptual and Motor Skills*, 60(1), 153-154.

Verhulst, J.C.R.M. (2000). *Jaloezie, het groene monster*. Lisse: Swets & Zeitlinger.

White, G.L. (1981a). A model of romantic jealousy. *Motivation and Emotion*, 5(4), 295-310.

White, G.L. (1981b). Some correlates of romantic jealousy. *Journal of Personality*, 49(2), 129-147.

White, G.L., & Mullen, P.E. (1989). *Jealousy. Theory, research and clinical strategies*. New York: The Guilford Press.